

Bibliografische gegevens:**Titel:** Hoe goed werkt Nederland? Uitdagingen rond arbeidsmarkt, arbeidsverhoudingen en ongelijkheid**Auteur:** Wike Been, Maarten Keune & Frank Tros**Uitgeverij:** Vakmedianet, Alphen aan den Rijn**ISBN:** 9789462156494

Hoe goed werkt Nederland?

Willem de Lange

De periode 2009 tot 2020 kan – vanuit economisch perspectief – worden beschouwd als een interbellum. Van de financiële crisis van 2008 / 2009 tot de coronacrisis van 2020, met in ons land vanaf het derde kwartaal van 2014 een ongekend groei. Arbeidsmarkt en arbeidsverhoudingen hebben in deze tijd een grote dynamiek laten zien. Het boek *Hoe goed werkt Nederland?* geeft daarvan een mooi overzicht. Het is geschreven door negentien auteurs, allen werkzaam bij of nauw verbonden aan AIAS, een onderzoeksinstituut dat is gelieerd aan de Universiteit van Amsterdam.

De inleiding van de hand van de redacteurs Keune, Been en Tros is meteen het boeiendste hoofdstuk. Daarin worden de belangrijkste ontwikkelingen in vogelvlucht beschreven. Zij gaan onder meer in op de inkomensontwikkeling, de contractuele relaties (met name de flexibilisering van arbeid krijgt veel aandacht), diversiteit, arbeidsproductiviteit, innovatie en pensioenen. Het laat zien hoe breed de behandelde thematiek is. In de veertien hoofdstukken die volgen worden de thema's uitgediept.

Het boek bestaat – na de introductie – uit twee delen. Deel 1 behandelt de arbeidsmarkt, deel 2 de arbeidsverhoudingen. In deel 1 staan onder meer 'brede' hoofdstukken over flexarbeid, platformwerk en zzp'ers en meer specifieke hoofdstukken, zoals over Oost-Europese arbeidsmigranten, sociale aspecten van multinationals en arbeidsverhoudingen in de creatieve industrie. De hoofdstukken in deel 2 hebben allemaal een breed analytisch karakter. Ter illustratie: loonongelijkheid en de invloed van cao's, decentraal overleg in verschillende sectoren, generatonele ongelijkheden op de arbeidsmarkt en in de arbeidsverhoudingen. De indeling in de delen 1 en 2 is enigszins kunstmatig, omdat beide

thema's – evenals inkomensaspecten – in bijna alle hoofdstukken aan de orde komen. Het laatstgenoemde hoofdstuk is daarvan een voorbeeld. En het hoofdstuk over nieuwe arbeidsverhoudingen in de creatieve industrie staat in deel 1, dat over productiviteit en cao's in deel 2.

Bijna alle hoofdstukken zijn gebaseerd op rapporten van onderzoeken, veelal gefinancierd met Europees geld. Veel van de hoofdstukken hebben dan ook een internationaal vergelijkend karakter, wat de Nederlandse ontwikkelingen in perspectief plaatst. Deze achtergrond heeft wel tot gevolg dat enkele hoofdstukken enigszins gedateerd zijn, want gebaseerd op onderzoek over de jaren 2014 tot 2016. Gezien de grote dynamiek is kennis dan al snel achterhaald. Maar als je dit boek ziet als retrospectief van het interbellum is dat geen probleem.

Zelf vond ik het hoofdstuk over platformwerk een van de meest interessante. Naar dit type arbeid is nog maar weinig onderzoek gedaan. Denk bij platformwerk aan dienstverleners als Booking, Uber, Airbnb en Thuisbezorgd. De genoemde bedrijven zijn intermediairs tussen afnemers en leveranciers, waarbij gebruik wordt gemaakt van digitale technologie en (gebruikers)data. Op een overzichtelijke wijze worden de verschillende vormen van platformwerk met elkaar vergeleken. Het hoofdstuk – dat een sterk juridisch karakter heeft – mondt uit in een pleidooi voor een andere inrichting van het arbeidsrecht, omdat het huidige rechtssysteem nog teveel geënt is op de traditionele arbeidsovereenkomst. Ook in andere hoofdstukken over flexibele arbeid en zzp'ers zijn vergelijkbare pleidooien, goed onderbouwd, terug te vinden.

AIAS zou AIAS niet zijn als de (toename in) ongelijkheid op de arbeidsmarkt – in het bijzonder in inkomens en arbeidscontracten – geen prominente plaats zou krijgen; hetgeen trouwens in de ondertitel tot uitdrukking wordt gebracht. Het hoofdstuk over 'Sociale aspecten van multinationals in Nederland' bijvoorbeeld kan ongetwijfeld als 'links' worden getypeerd. Het sterke van het boek is echter, dat het niet (of in ieder geval niet zonder meer) 'ideologisch' is, maar gebaseerd is op wetenschappelijk onderzoek; de standpunten worden degelijk onderbouwd.

In het universitair en hoger beroepsonderwijs wordt nog maar weinig aandacht besteed aan de arbeidsverhoudingen. Ten onrechte; ze zijn van grote invloed op ontwikkelingen op de arbeidsmarkt, de inkomensontwikkeling en meer in het algemeen de economische ontwikkeling van ons land. Daarom is het goed dat dit thema in dit boek weer eens centraal staat. Jammer is dat een hoofdstuk specifiek over de institutionele kant ontbreekt. Wel wordt in de inleiding geconstateerd dat het poldermodel onder druk staat, maar dat had beter onderbouwd kunnen worden met een apart hoofdstuk. Nu wordt het thema te eenzijdig toegespitst op (de onderhandelingen in) cao's, pensioenen en sociale zekerheid; waarmee eens te meer de macro-economische benadering wordt benadrukt.

Het boek is geen HR-boek. Het accent ligt meer op macroniveau. Niet dat het alleen door economen is geschreven. Het bevat ook bijdragen van sociologen en juristen. Dat versterkt het brede karakter en maakt het des te boeiender. Juist daarom is het een aanrader voor HR-professionals. Het schetst het speelveld waarbinnen HRM – op het niveau van bedrijven – gestalte krijgt. Of liever gezegd: heeft gekregen in de jaren '10. Maar het is niet alleen interessant vanuit (recent) historisch perspectief. De economische crisis die zonder twijfel gaat volgen op de coronacrisis, zal ook wel weer worden gevolgd door een periode van herstel. Dan is de vraag: wat hebben we geleerd van het interbellum van de jaren '10 en wat zijn de 'lessons learned'? En wat kunnen we daar nu mee? Op naar het volgende interbellum.

Willem de Lange is Emeritus lector, onderzoeker en publicist op het terrein van HRM.